

ЛІТЕРАТУРА

1. Александровский Ю.А. Посттравматическое стрессовое расстройство и общие вопросы развития психогенных заболеваний / Ю.А.Александровский // Российский психиатрический журнал. – 2005. – №1. – С. 4-12.
2. Волошин В.М. Типология хронического посттравматического стрессового расстройства. М., – 2001. – С. 53-69.
3. Ениколопов С. В. Посттравматическое стрессовое расстройство: некоторые проблемы. – М., – 1998. – С 98-112.
4. Смуглевич А.Б. Психосоматические расстройства (клинические аспекты). – М., – 1997. – С 65-90.

УДК 159.954:82-053.67

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА СКЛАДОВА САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

*Данилюк О.О., Львівський державний університет безпеки
життєдіяльності, Гуманітарний факультет, напрям підготовки
«Практична психологія»*

*Кривошишина О.А., доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри
практичної психології та педагогіки Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності*

Студентські роки відіграють важливу роль в житті людини. Саме в цей період особистість стверджується в обраній професії, набуває професійних навичок та завершує професійну підготовку. Успішність оволодіння професією залежить від здібностей людини, а для студентів-художників визначними є творчі здібності.

Творчі здібності традиційно вивчаються в рамках креативності, тобто здатності створювати і знаходити нові оригінальні ідеї, абстрагуючись від загальноприйнятих схем мислення успішно вирішувати поставлені завдання нестандартно. Іншими словами, це бачення проблем під іншим кутом зору та їх вирішення унікальним способом.

Творчу самоактуалізацію можна приблизно визначити як схильність підходити творчо до будь-якого вияву життя. В цьому руслі майже будь-яка діяльність або заняття можуть виступати як творчими, так і не творчими. Як вірно зауважив А.Маслоу, – «у першокласно приготованому супі більше «творчості» ніж у посередньо намальованій картині» [2, с.173].

Для творчої самоактуалізації найбільш важливими є такі психологічні умови, як свобода від стереотипів та «навішування ярликів», тобто здатність сприймати навколишній світ без апіорних установок на те,

що в ньому повинно бути, чого в ньому бути просто не може і що є завжди; спонтанність і експресивність як здатність діяти під впливом раптового бажання, без підготовки і планування; відсутність страхів щодо нового, таємничого, незрозумілого, і навіть більше – тяжіння до невідомого; фактична відсутність межі між роботою та грою. Існує думка, що вищезазначені характеристики більш за все властиві дітям (Вайнцвайг, Маслоу, Роджерс) [1; 2; 4], тобто від початку є присутніми в людській природі, але протягом життя втрачаються або спотворюються в ході залучення людини до певної культури.

Проблема співвідношення культури і творчості полягає в тому, що нормальна пристосованість будь-якої людини припускає поступову, але постійну відмову від багатьох глибин людської природи – людина змушена пристосовуватися до реальності виживання, яке потребує більше прагматизму, ніж поезії. Е. Фромм вважає, що успішна пристосованість часто досягається шляхом відмови від власної індивідуальності [3, с. 86]. А. Маслоу пише, що «добре пристосуватися до світу реальності значить прийняти розкол своєї особистості» [2, с. 180]. Тобто людина часто відвертається від багатьох аспектів своєї суті, тому що вони уявляються непотрібними для «культурного» життя, або навіть небезпечними. Але така відмова збіднює особистість, тому що ці глибини являються також джерелом радощів, здатності грати, сміятися і, найголовніше, бути творчою людиною [2, с. 180].

Для людей, які сприймають себе повністю, які не прагнуть до постійного контролювання та приховування своєї власної самості, творчість є більш доступною, тому що вони витрачають значно менше часу і енергії на боротьбу із самими собою. Таким чином, здатність людини занурюватися у власну сутність, цінувати і не боятися її, сприймати і миритися з імпульсами, замість того, щоб постійно контролювати їх, представляється однією з основних умов творчості.

До творчої самоактуалізації мотивує прагнення до розвитку, а позитивним мотивом самоактуалізації в творчості виступає прагнення до незалежності. І в обох випадках творчості виступає як джерело самоактуалізації, відіграє роль своєрідного постачальника енергії.

Креативність, як здатність до творчості, забезпечує оригінальність процесу самоактуалізації особистості. Оригінальність насамперед виражається в неповторності індивідуальної природи людини. Бути оригінальним – означає бути самим собою.

Прояви креативності в процесі самоактуалізації простежуються в творчому підході до життєвих проблем та в творчому ставленні до життя. Творчий підхід до життєвих проблем потребує відсутності страху перед несподіваними способами які неочевидні для загальної маси. Вирішення проблем, при цьому підході, дає задоволення і хвилює, а сама проблема

повністю захоплює людину. Неуспіхи та невдачі рідко коли можуть викликати у такої людини розпач і зневіру, оскільки вже самі пошуки є для неї задоволенням.

В основі повноцінного життя людини лежить особливе – творче – ставлення до нього. Творче ставлення до життя долає невидиму, але постійно відчувану людиною психологічну межу, що відділяє Я від не-Я. Навколишній світ відкривається не стільки як світ зовнішніх об'єктів та їх відношень, скільки як її особистісний світ – тобто світ, до якого вона найглибшим чином причетна. Передумовою такого бачення світу є духовно-практична діяльність щодо самоактуалізації власного потенціалу.

Життєтворчість має місце тоді, коли особистість самоактуалізується не тільки на терені якоїсь певної сфери життєдіяльності (науці, техніці, мистецтві), а у «матеріалі» всього свого власного життя. На основі цього формується творчий стиль життя. Але умови і способи життєдіяльності людини зумовлюються суспільством, тобто «матеріал» способу життя вже задається індивідові від його народження. Тому поняття способу життя вміщує діалектичну єдність соціально-типізованого, уніфікованого, тобто спільного для багатьох, і індивідуально-унікального в її життєдіяльності [3, с. 31].

На відміну від способу життя, як прояву соціального в індивідуальному, поняття «стиль життя», навпаки, виражає специфіку входження індивідуального в соціальне, суспільне. В процесі самоактуалізації особистість неодмінно виробляє свій індивідуальний стиль життя, як правило, цей стиль – творчий.

Процес самоактуалізації особистості є неможливим поза рамками життєвого простору, він також є утрудненим без невичерпного джерела самоактуалізації – творчості.

Про творчість самоактуалізації розмірковував ще Григорій Сковорода в своїй концепції спорідненості – людина досягає гармонії і щастя лише тоді, коли прагне до пошуку «спорідненої праці», тієї творчої ролі, яка призначена людині від народження [5, с. 18].

Отже, самоактуалізація – це «зріст зсередини», тобто розвиток, а розвиток – це завжди творення, можна зробити висновок, що універсальною характеристикою для будь-якої самоактуалізованої особистості являється креативність як прагнення та здатність до творчості. Креативність в руслі самоактуалізації слід розуміти як природню тенденцію до особистісного балансу і психічного здоров'я. І особливо важливою ця характеристика є для майбутніх художників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вайнцвайг П. Десять заповідей творчеської личности / П. Вайнцвайг // Перевод с англійського С.Л. Лойко и Ф.Б. Сарнова. – М.: Прогресс, 1990. – 187 с.

2. Маслоу А. Г. Психология бытия / А.Г. Маслоу. – М.: «Ваклер», 1997. – 303 с.
3. Психология личности и образ жизни /АН СССР, Ин-т психологии; Отв. ред. Е.В. Шолохова. – М.: Наука, 1987. – 219 с.
4. Роджерс К. Взгляд на психотерапию / К. Роджерс // Становление человека. – М.: Прогресс, 1994. – 478 с.
5. Сковорода Г.С. Сад пісень: Вибрані твори / Г.С. Сковорода. – К.: Веселка, 1980. – 190 с.

УДК 159.947.5

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА

Дацшин Я. Г., Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Гуманітарний факультет, напрям підготовки «Практична психологія»

Гончар Т.М., старший викладач кафедра цивільного захисту та комп'ютерного моделювання екогеофізичних процесів Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Успішне формування професіоналізму особистості і діяльності майбутніх фахівців базується на їх готовності до праці. Провідною складовою готовності до професійної діяльності є психологічна готовність, яка розуміється ученими як комплексна психологічна освіта, як сплав функціональних, операційних і особистісних компонентів.

В умовах зміни освітніх парадигм, нових соціально-економічних умов, професійна діяльність істотно ускладнюється, актуалізуючи внутрішні, психологічні ресурси особистості. Стійкість, стабільність і якість професійної діяльності обумовлюється особливостями психологічної готовності фахівця [4].

У вітчизняній психології розроблений ряд плідних концепцій діяльності і методичних підходів до її вивчення. Це передусім роботи загальнотеоретичного плану С. Л. Рубінштейна, А. Н. Леонтева, Б. М. Теплова, Б. Г. Ананєва, К. А. Абульхановой-Славской, В. Н. Мясіщева, Г. В. Суходольського, Е. Б. Старовойтенко, а також дослідження, виконані в руслі психології праці та інженерної психології, К. К. Платонова, Б. Ф. Ломова, Д. А. Ошаніна, В. П. Зінченка, В. Ф. Рубахіна, А. А. Крилова, Г. М. Зараковського, В. А. Пономаренко, В. П. Дружиніна, А. В. Карпова. Великий вклад до розуміння психофізіологічної суті трудової діяльності внесли роботи І. М. Сеченова, І. П. Павлова, А. А. Ухтомського, Н. А. Бернштейна, П. К. Анохіна,